

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-09-01
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 494-11

KLAGANDE

Stiftelsen M/S "Hamen" ex d/s "Tandik"
c/o Arne Öistein Holm
John Colletts Allé 67
0854 Oslo
NORGE

MOTPART

Miljö- och byggnämnden i Strömstads kommun
452 80 Strömstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län, Vänernsborg, beslut 2011-01-19 i ärende nr 505-19190-2010, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande att avlägsna fartyget M/S Hamen från sin nuvarande position på fastigheten Lommelands-Hälle 1:7 i Strömstads kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver miljö- och byggnämndens beslut den 9 september 2010 och länsstyrelsens beslut den 19 januari 2011.

Dok.Id 169417

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag-fredag 9.00-16.00

BAKGRUND

Miljö- och byggnämnden i Strömstads kommun förelade i beslut den 9 september 2010, § 110, stiftelsen M/S Hamen ex D/S Tandik att senast den 31 oktober 2010 avlägsna fartyget M/S Hamen från sin nuvarande position på fastigheten Lommelands-Hälle 1:7 i Strömstads kommun. Fartygets långvariga placering på nuvarande plats bedömdes som nedskräpning i miljöbalkens mening. Föreläggandet förenades med ett löpande vite om 30 000 kr för varje därefter följande månad som fartyget ligger kvar på sin nuvarande position. Beslutet förordnades att gälla även om det överklagas.

Stiftelsen M/S Hamen överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Västra Götalands län, som i beslut den 19 januari 2011 ändrade beslutet endast på så sätt att sista datum för fullgörande av föreläggandet flyttades fram till den 1 maj 2011.

YRKANDEN M.M.

Stiftelsen M/S Hamen har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att det ska upphävas. Som grund för yrkandet har de anfört i huvudsak följande. Föreläggandet om avlägsnande av fartyget M/S Hamen har riktats till fel adressat. Rätt adressat är inte stiftelsen utan verksamhetsutövaren Lupin Shipping Ltd. Lastskeppet M/S Hamen har varit upplagt på en omarbetad upplagsplats för fartyg, helt lagligt och utan villkor, på industriegendomen Lommelands-Hälle 1:7 i Hälle hamn sedan juli 2006. Fartyget såldes av Lupin Shipping Ltd. till stiftelsen 2005 och flyttades av Lupin Shipping Ltd. till fastigheten, där Lupin Shipping Ltd. är verksamhetsutövare. Lupin Shipping Ltd. har gett in en anmälan om miljöfarlig verksamhet på fastigheten till Strömstads kommun den 26 juli 2001. Lupin Shipping Ltd. har inte uppfyllt alla punkter i överlåtelsekontraktet, och om länsstyrelsens beslut inte upphävs kan det leda till att Lupin Shipping Ltd. slipper undan sina avtalsförpliktelser. På fastigheten ligger ytterligare två fartyg, ”Singel” och ”Landy”, sedan många år. Det är uppseendeväckande att Strömstads kommun inte har förelagt om avlägsning av dessa fartyg.

Fartygets nuvarande placering utgör inte nedskräpning i miljöbalkens mening. Allmänheten har varken tillträde eller insyn till platsen, som används för

industriändamål med lagligen bedriven verksamhet. Fartyget utgör inte avfall utan är en värdefull och oersättlig miljömässig resurs som en del av det europeiska och skandinaviska maritima kulturarvet, enligt yttrande från World Ship Trust i London och Riksantikvarien i Norge. Fartyget ska bevaras som ett flytande kulturminne och sjömansmuseum i Norge i framtiden, med ekonomiskt stöd från Riksantikvarien i Norge, och kan inte avlägsnas från fastigheten utan samtycke från Sjöfartsdirektoratet i Norge. Något sådant samtycke föreligger inte. Efter problem med vatteninträngning i skrovet under vintern 2010/2011 flyter fartyget åter tryggt och säkert på sin förtöjningsplats i väntan på förflyttning till verkstad för bevaring och konservering, vilket förhoppningsvis kan ske under sommarhalvåret 2011. Eftersom fartyget inte utgör avfall kan inte 15 kap. 30 § miljöbalken åberopas.

Riksantikvarien har beviljat stöd på 1 950 000 norska kronor för säkring och konservering av fartyget, men hittills har endast ett mindre belopp betalats ut. Det är osäkert när resterande belopp kommer att betalas ut. Stiftelsen har därför inte i dagsläget de ekonomiska resurserna för att genomföra en förflyttning av fartyget. Arbets- och isförhållandena i Iddefjorden är dessutom så problematiska att det är orealistiskt att genomföra en förflyttning före den 1 maj 2011.

Fartyget skyddas av norsk och internationell lag och ombord på fartyget gäller norsk lag. Ingen myndighet kan fatta beslut som rör fartyget utan stöd i norsk lag eller internationella avtal.

Miljö- och byggnämnden har yrkat att överklagandet ska avslås. Som grund för yrkandet har de anfört i huvudsak följande. Fartygets ägare uppger att Lupin Shipping eller Hälle hamn har ansvar för fartygets belägenhet. Här har kommunen ingen åsikt utan konstaterar att fartyget ligger olämpligt på en plats där det inte borde ligga. Ansvar för fartyget följer med ägandet. Om fartyget är skrot eller inte är upp till domstolen att avgöra. Kommunen önskar att fartyget snarast avlägsnas. Under senvintern sjönk fartyget för att senare bärgas. Sammanfattningsvis kan konstateras att bärgningsoperationen varit lyckosam. Fartyget läcker, inte mycket, men tillräckligt för att medföra risk att hon sjunker igen. Fartygets skick och placering gör det svårt för ägaren att hålla henne under uppsikt och därmed klara det

omfattande tillsynsbehov som föreligger. Isen har nu släppt och det finns inget som hindrar att flytta fartyget. Kommunen jobbar vidare med att söka lösning på det problem som Hamen utgör. Kommunen menar att fartyget sannolikt kommer att sjunka igen om inget görs. Kommunen har kontaktat såväl den svenska ambassaden i Oslo som den norska ambassaden i Stockholm jämte norska Riksantikvarien i syfte att få hjälp att avlägsna fartyget. Kommunen har uppmärksammat mark- och miljödomstolen på en skrivelse från norska Riksantikvarien till stiftelsen M/S Hamen den 15 juni 2011 angående upphörande av bevarandestatus för fartyget och tillbakadragning av tidigare beviljat bidrag om 1,5 miljoner kr för 2010.

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 17 februari 2011 förordnat att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla.

DOMSKÄL

Tillämpliga lagrum och bestämmelser samt relevant praxis framgår av länsstyrelsens beslut.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att stiftelsen M/S Hamen i egenskap av ägare till fartyget M/S Hamen är rätt adressat för föreläggandet. En förutsättning för tillämpning av 30 kap. 15 § miljöbalken om nedskräpning är enligt praxis att föreläggandet rör ett föremål som en enskild har slängt ifrån sig eller lämnat kvar i naturen eller som framstår som övergivet. Vidare måste enligt praxis föremålet kunna bedömas som så gott som värdelöst. Stiftelsen M/S Hamen avser att bevara och konservera fartyget M/S Hamen i syfte att omvandla det till museum. För stiftelsen betingar således fartyget ett värde och kan inte betraktas som värdelöst. Fartyget kan med hänsyn till stiftelsens intresse inte heller betraktas som övergivet. Miljö- och byggnämndens föreläggande är således inte lagligen grundat och ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 22 september 2011.

Ove Järholm

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ove Järholm, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Barrefors. Föredragande har varit beredningsjuristen Linda Darestam.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rättsenheten
Marina Fagermoen
Länsjurist
0521-60 53 58

Klagande
(delgivningskvitto)

BESLUT
2011-01-19

Diarienummer
505-19190-2010

Sida
1(5)

Stiftelsen M/S "Hamen", ex D/S
c/o Arne Øistein Holm
John Colletts alle 67
0854 Oslo
NORGE

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Prot. 2:4
"Tandik"
INKOM: 2011-02-15
MÅLNR: M 494-11
AKTBIL: 2

Överklagande av föreläggande att avlägsna fartyget M/S Hamen från sin nuvarande position på fastigheten Lommelands-Hälle 1:7 i Strömstads kommun

Länstyrelsens beslut

Länstyrelsen ändrar Miljö- och byggnadsnämndens beslut den 9 september 2010, § 110, på så sätt att fartyget senast den 1 maj 2011 ska avlägsnas från sin nuvarande position på fastigheten Lommelands-Hälle 1:7.

Redogörelse för ärendet

Miljö- och byggnadsnämnden i Strömstads kommun beslutade den 9 september 2010 att bedöma fartygets långvariga placering på nuvarande plats som nedskräpning i miljöbalkens mening samt att förelägga stiftelsen M/S Hamen ex D/S Tandik att senast den 31 oktober 2010 avlägsna fartyget M/S Hamen från sin nuvarande position på fastigheten Lommelands-Hälle 1:7. Nämnden beslutade även att förena föreläggandet med ett löpande vite om 30 000 kr för varje där efter följande månad fartyget ligger kvar på sin nuvarande position samt att beslutet ska gälla även om det överklagas. Som stöd för beslutet har nämnden angett 15 kap. 30 § och 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken.

Av beslutet framgår vidare bland annat följande. Under höst/vinter 2009 genomförde Transportstyrelsen inspektion av fartyget med anledning av anmälan om att det förelåg en miljörisk. Fartyget bedömdes då vara i bättre skick skrovmässigt än vad som var väntat. I samband med dessa kontakter påbörjades förberedelser för att möjliggöra en flytt genom bortbogsering av fartyget. Det krävs kontakter/tillstånd från sjöfartsmyndigheten. Fartyget bedömdes möjligt att bogsera från platsen. Riksantikvarien har meddelat ett beslut om tilldelning av medel för säkrande av fartygets bevarande. Detta beslut är överklagat av stiftelsen. Sammantaget bedömer nämnden att det finns såväl fysiska som ekonomiska möjligheter att forsla bort fartyget. Det är upp till ägaren att avgöra vart bogsering ska ske.

Stiftelsen M/S Hamen (stiftelsen) har överklagat nämndens beslut och yrkar som det får förstås att beslutet upphävs samt att inhibition meddelas. Stiftelsen anför i huvudsak följande. M/S Hamen är ett norskregistrerat fartyg som för norskt flagg. Fartyget skyddas av norsk och internationell lagstiftning och ombord på fartyget gäller norsk lag. Ingen myndighet har utan stöd i

norsk lag eller internationella avtal eller lag rätt att fatta beslut som rör fartyget eller dess ägare. Detta gäller även Strömstads kommun. Fartyget har helt legalt förvarats i Hälle i cirka fem år. Det ligger utan villkor på ett inarbetat upplag för fartyg, dit det flyttades av Lupin Shipping Ltd (Lupin), som var och fortfarande är verksamhetsutövaren för Hälle hamn. Så vitt stiftelsen känner till pågår ingen juridisk tvist mellan stiftelsen och Lupin. Föreläggandet borde inte riktas mot stiftelsen utan mot verksamhetsutövaren, dvs. Lupin. Rätt tillsynsmyndighet för fartyget är Sjöfartsdirektoriatet i Norge. Sjöfartsinspektionen inspekterade fartyget i november och december 2009 och uttalade att skeppet var i överraskande gott skick skrovmässigt med hänsyn till sin ålder och att fartyget inte representerade någon fara för förorening när det låg på upplag i Hälle. Fartyget ska bevaras som flytande kulturminne och sjömansmuseum. M/S Hamen ska bevaras med ekonomiskt stöd från den norska Riksantikvarien, som har gett stiftelsen ett tillskott på 1 950 000 NOK för säkring och konservering av skeppet. Det pågår ingen juridisk process i detta sammanhang. Fartyget är alltså inte skrot. Fartygets nuvarande placering utgör inte nedskräpning. Det ligger förtöjt på fastigheten Lommeländ-Hälle 1:7, dit allmänheten, pga. fastighetens användning och lovliga verksamhet, inte har tillträde. Pga. fastighetens läge har allmänheten inte heller någon nämnvärd insyn dit. Föreläggandet är därmed ogiltigt. Stiftelsen begär vidare inhibition så att vitet inte börjar gälla förrän överklagandet har vunnit laga kraft. Stiftelsen har ansträngt ekonomi och kan annars gå i konkurs.

Länsstyrelsen beslutade den 3 november 2010 att inhibera nämndens beslut.

Historik

Den 13 januari 1994 förelade Miljö- och byggnadsnämnden Hälle Hamn AB, såsom fastighetsägare till Lommeländs-Hälle 1:7, att avlägsna de inom fastigheten (vid Hällebogen) upplagda fartygen "Salome", "Blackwell Point" och "Ramona". Kammarrätten i Göteborg fastställde genom dom den 20 september 1994 beslutet, då fartygen genom sitt skick och sin placering ansågs utgöra nedskräpning.

Under sommaren 2006 inkom anmälningar om att fartyget "M/S Hamen" flyttats från Hälle hamn till upplaget vid Hällebogen.

Den 7 juli 2006 förelade nämnden såväl Hälle Hamn AB som stiftelsen att redovisa vilka åtgärder som vidtagits i samband med uppställningsarbetet i hamnen och vid hanteringen av M/S Hamen. Vidare förelades om att inkomma med förslag till ytterligare åtgärder.

Stiftelsen uppgav i svarsskrivelse att den inte varit medveten om att fartyget flyttats och att den därmed inte kunde ha något ansvar för den genomförda förflyttningen. Det var antingen verksamhetsutövaren Lupin eller fastighetsägaren Hälle Hamn AB som borde ta det fulla ansvaret. Hälle Hamn AB uppgav i svarsskrivelse att anledningen till flytten var det fortsatta uppstygningsarbetet i hamnen. Sedan år 2004 hade ägarna till M/S Hamen ett flertal gånger ombetts flytta fartyget, vilket totalt har nonchalerats.

Nämnden beslutade den 18 april 2007 att inte vidta några åtgärder med anledning av anmälan om krav på bortforsling av fartyget M/S Hamen. Nämnden ansåg att det fanns fog för stiftelsens hållning i ärendet, att fartyget inte kunde betraktas som skrot i miljöbalkens mening och att det därmed inte var fråga om nedskräpning. Nämndens möjlighet att förelägga om bortskaffande eller uppstädning föll därmed. Vad gällde möjligheten att låta pröva ärendet utifrån områdets förordnande som Natura 2000-område och område för strandkydd föll tillsynsansvaret i det avseendet på Länsstyrelsen. Nämnden ansåg därmed att det utifrån nämndens ansvarsområde saknades stöd för åtgärd gentemot upplaget.

Nämndens beslut överklagades av kringboende. Den 29 oktober 2008 beslutade Länsstyrelsen att upphäva nämndens beslut och återförvisa ärendet till nämnden för fortsatt handläggning. Länsstyrelsen uttalade då att det i ärendet fick anses ostridigt att fartyget M/S Hamen var placerat på en plats som allmänheten har både tillträde samt insyn till. Fartyget hade legat förtöjt på platsen under en lång tid, sedan sommaren 2006, och det hade inte framkommit något i ärendet som gett stöd för att fartyget ens tillfälligt lämnat platsen. Länsstyrelsen ansåg att det inte kunde uteslutas att fartyget, i vart fall för en utomstående, framstod som övergivet. Vad gällde värdet ansåg Länsstyrelsen att fartyget – även om det skulle kunna anses ha ett kulturhistoriskt värde efter en restaurering – i det skick och på den plats det låg förtöjt fick anses så gott som värdelöst. Länsstyrelsen konstaterade slutligen att fartyget låg förtöjt inom ett Natura 2000-område. Den aktuella platsen ansågs mycket naturskön och fartyget fick enligt Länsstyrelsens bedömning anses utgöra ett störande och förfulande inslag i landskapsbilden. Vid en sammantagen bedömning ansåg Länsstyrelsen därmed att fartygets långvariga placering på platsen kunde anses utgöra nedskräpning i miljöbalkens mening. Länsstyrelsen konstaterade emellertid att det kunde föreligga vissa praktiska och ekonomiska svårigheter med en sådan bortforsling och att det inte på befintligt underlag gick att ta ställning till vilka specifika åtgärder som krävdes för att realisera en flytt av fartyget. Följaktligen gick det inte heller att fastställa en tidpunkt då denna flytt senast skulle vara genomförd. Det fick därför i stället ankomma på nämnden att, efter ytterligare utredning i ärendet, närmre precisera när och på vilket sätt bortforslingen senast skulle ske.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Av 1 kap 3 § miljöbalken (MB) följer att i fråga om verksamhet som kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa, miljön eller andra intressen som skyddas enligt miljöbalken tillämpas utöver balken även bestämmelser i annan lag.

I 15 kap. 30 § MB anges att ingen får skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till.

Av förarbetena (prop. 1997/98:45 del II s 201) framgår bl.a. följande. Vad som är skräp har inte exemplifierats i paragrafen. Med skräp avses bl.a. plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat liknande. Med plåt kan exempelvis avses bilvrak eller delar från sådana. Något krav på att skräpet ska vålla otrevnad eller skada föreligger inte.

Nedskräpningsförbudet i 15 kap. 30 § miljöbalken har sin tidigare motsvarighet i 23 § naturvårdslagen. I kommentar till Naturvårdslagen (Jonzon m.fl. 3 uppl 1988, s 192 f) anges bl.a. att föremål sannolikt kan anses som skräp bara om de i någon mån är vanprydande eller annars är ägnade att vålla åtminstone bagatellartade olägenheter eller obehag. Nedskräpning kan måhända vara för handen även när bråtar av fullt användbart gods, som inte är övergivet, ligger och skämmer naturen på ett omotiverat och planlöst sätt. Har föremålen hopsamlats i form av upplag eller anbringats eljest i ett aldrig så vanprydande föremål i naturen för att tjäna ett förnuftigt ändamål, föreligger däremot inte nedskräpning.

Regeringsrätten har i ett avgörande den 3 juni 1993 (RÅ 1993 ref. 41) uttalat att en förutsättning för tillämpningen av bestämmelserna om nedskräpning är att det rör sig om föremål som en enskild slängt ifrån sig eller lämnat kvar i naturen eller som dumpats eller kvarlämnats i anslutning till ett arbetsföretag samt att föremålet måste vara synligt och kunna bedömas som värdelöst.

I Svea Hovrätts dom den 9 oktober i mål nr B 5546-00 har uttalats bl.a. att det – för straffbar nedskräpning – bör fordras att föremålet på grunder som i möjligaste mån är objektiva framstår som övergivet, så gott som värdelöst och främmande på ett negativt och påtagligt sätt för den miljö där det finns.

Enligt 2 § andra stycket viteslagen får vite inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

I specialmotiveringen till viteslagen anges att ”adressaten måste ha erforderlig faktisk rådighet över den egendom som avses med föreläggandet liksom naturligtvis även rättslig möjlighet att efterkomma föreläggandet. Således får ej finnas författningsbestämmelser eller myndighetsbeslut, som fränkänner denne rätt att råda över egendomen i det avseende föreläggandet innehåller föreskrifter.” (Prop. 1984/85:96 s. 48)

Länsstyrelsens bedömning

Fartyget är upplagt på svensk mark och eftersom det där kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön är svensk lagstiftning och miljöbalkens bestämmelser tillämplig.

Länsstyrelsen har tidigare bedömt att fartygets långvariga placering på platsen kan anses utgöra nedskräpning i miljöbalkens mening. Länsstyrelsen gör nu ingen annan bedömning.

Av handlingarna i ärendet framkommer att stiftelsen har beviljats ekonomiskt stöd för att bevara fartyget, varför det finns ekonomiska resurser att realisera flytten. Fartyget är undersökt och är i ett sådant skick att det kan bogseras från platsen. Med hänsyn till att fartyget för närvarande är infruset finns dock skäl att flytta fram tidpunkten för föreläggandets fullgörande till den 1 maj 2011.

Stiftelsen får i egenskap av ägare av M/S Hamen antas ha såväl faktisk som rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Länsstyrelsen anser att stiftelsen därmed är rätt adressat för föreläggandet.

Eftersom fartygets placering utgör nedskräpning och det inte finns några praktiska eller ekonomiska hinder mot att flytta det, bedömer Länsstyrelsen att nämnden har haft fog för sitt beslut. Beslutet ändras endast vad avser tidpunkt för fullgörande.

Överklagandet ska därför avslås.

Genom Länsstyrelsens beslut upphör den tidigare beslutade inhibitionen.

I enlighet med nämndens beslut gäller detta beslut, med stöd av 26 kap 26 § miljöbalken, omedelbart även om det överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos miljödomstolen i Vänersborg, se bilaga formulär O 22.

I detta ärende har länsjurist Anna Blomberg beslutat och länsjurist Marina Fagermoen varit föredragande. I handläggningen har även länsmiljöingenjör Christer Larsson på vattenvårdsenheten deltagit.

Anna Blomberg

Marina Fagermoen

Bilaga:
Hur man överklagar

Kopia till:
Miljö- och byggnadsnämnden i Strömstads kommun

Kopians överensstämmelse
med originalet intygas:

Hur man överklagar - dom i mål som har överklagats till mark- och miljödomstolen

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen. Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom tre veckor från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Mark- och miljööverdomstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Mark- och miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast.

Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.